

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio. I. Definitio & diuisio Vniuersalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

LIBER SECVNDVS
DE
VNIVERSALIBVS IN COMMVNI.
PRO O E M I V M.

NONnulli librum hunc in Metaphysicam reiciunt, arbitantes vix posse in Logica perfecte intelligi: verum à communi ferè omnium consuetudine discedendum nobis non est, præcipuè cum ratio ipsa nos cogat de Vniuersalibus in Logica disputare: partiale enim obiectum Logicae sunt propositiones vniuersales, quibus in demonstrationibus & syllogismis vtuntur scientiæ. Manca ergo esset Logica, & passim discipuli haberent, si rem adedò necessariam ad finem usque Metaphysicæ reiceremus, ut rectè notauit Toletus *Quest. I. de Vniuersalibus*, initio. Adde, quinque Prædicabilia, de quibus omnes Logici disputant, ne vix quidem percipi posse, Vniuersalibus ignoratis. Unde & qui Vniuersalia ad Metaphysicam reiciunt, coguntur hic per compendium saltem illa explicare: nec res est adedò difficilis, ut reserctis inutilibus argumentis, & difficultatibus quibus obrui solent discipulorum ingenia, si studio & diligentia in ea incumbatur, etiam à Logicis eius perfecta notitia obtineri nequeat. Quod si adhuc tibi ad Metaphysicam debere reici visum fuerit, hic habes & Metaphysicam non procul, relinque iam Vniuersalia, & cum Metaphysicam legeris, verte aliqua folia, & adhuc inuenies Vniuersalia non tibi fugisse.

DISPUTATIO QVARTA.

Denturne à parte rei, quæ ad Vniuersale formaliter requiruntur.

DE auctore, instituto, inscriptione, partitione, & vtilitate huius libri latè Conimbricenses Proœmio in Isagogen Porphyrij: nobis non est animus in eis tempus terere, nam ex ipsis Disputationibus institutum & vtilitas libri constabit. Reliqua non valdè vilia sunt. Videte P. Suarez *Disput. 6. Metaphysicæ* per totam, Hurtadum *Disputat. 4. Metaphysicæ*, Fonseca *Metaphysicæ* cap. 13. Toletum & Conimbricenses supra: ex quibus omnibus ea perstringemus, quæ sufficiant ad explicandam totam hanc materiam, & quæ pro maiori eius illustratione occurrerint, de nouo addemus.

SECTIO I.

Definitio & diuisio Vniuersalis.

ANTEQUAM inquiramus, vtrum detur à parte rei Vniuersale formaliter an non, præmitti oportet, quid nomine *Vniuersalis* significetur.

Vniuersale igitur Primò dici potest, quod in

se est vnum, habet tamen ordinem ad plura: quo sensu res productiua plurium & diuersorum effectuum dicitur *causa vniuersalis*, ut Deus, sol, &c. Secundò dici potest Vniuersale id, quod multorum est similitudo, ut imago, quæ est in mente artificis, dicitur idea quadam vniuersalis, quia ad eius similitudinem plura formantur arte facta. Item Tertiò, vox æquiuoca, quia plura diuersa significat, dici solet vniuersalis in significando. Sed de his Vniuersalibus nobis non est sermo in præsentia.

Vniuersale igitur in præsentia dicitur, iuxta Aristotelem 7. *Metaphysicæ*, cap. 3. & 1. Posteriorum 18. & 20. *vnum in multis*. Ex quâ definitione constat, requiri ad Vniuersale & vnitatem & pluralitatem, vnitatem in ipso Vniuersali, multiplicitatem in inferioribus in eadem omnino ratione vniuersali, quæ reperitur ad quælibet in pluribus, ita ut tota sit in quolibet, & non vna pars in vno, alia in alio. Ex quibus duo colliges.

Primum est, ut res aliqua possit esse vna in multis, prout ad Vniuersale requiritur, non sufficere, esse vnam in se, & habere plures partes etiam homogeneas ex quibus componatur, ut v.g. aqua, quæ est vna in se, & habet plures partes, in quibus

quibus etiam saluatur ratio aquæ: idem est de albedine parietis respectu suarum partium, & in reliquis compositis ex partibus omnino similibus, quæ non sunt vniuersalia vt comparata cum partibus, cuius eam reddunt nonnulli rationem, quia non est eadem essentia in omnibus partibus, sed diuersa: diuersa enim albedo est quæ reperitur in medio parietis, ab eâ quæ reperitur in eius extremis. Hæc ratio non placet, quia etiam animal quod est in homine non est idem cum eo quod est in leone & equo; & tamen ratio animalis est vniuersalis respectu hominis, leonis & equi. Imò ratio albedinis vt sic est vniuersalis respectu omnium partium albedinis, etiam si ipsæ partes non habeant eandem omnino albedinem. Non ergo inde ratio petenda, sed ex proximè à nobis dictis simul cum ipso corollario eruenda. Ideo scilicet totum actuale respectu suarum partium non esse vniuersale, quia illas omnes includit posituè: omnes autem partes non prædicantur de qualibet, prout ad rationem Vniuersalis requiritur, vt scilicet tota ratio superior prædicetur de quolibet inferiori. Quomodo autem id fiat, dicitur infra Disput. vi. num. 13.

Secundò colligitur, ad rationem Vniuersalis non sufficere, esse vnum in se, & in pluribus subiectis reperiri, vt anima rationalis, quæ vna cum sit, est tamen tota in pluribus partibus corporis: imò etiam si poneretur per miraculum in pluribus corporibus simul, vel successiue, non esset vniuersalis. Addo, nec futuram vniuersalem, etiam si identificaretur cum illis subiectis, eo modo quo essentia diuina identificatur realiter tribus personis. Ratio vtriusque est, quia quantumvis forma eadem sit in pluribus subiectis, vel identificetur cum illis, adhuc subiecta non sunt plura in ratione illius formæ, sicut nec tres diuina Personæ sunt plures in ratione naturæ diuinæ. Ad Vniuersale autem requiritur, vt inferiora sint plura in ratione ipsâ vniuersali, vt sunt homo, & equus plures in ratione animalis.

Nonnulli conantur reddere rationem à priori huius doctrine, cur scilicet hæc vnitas & multiplicatio ad rationem Vniuersalis requiratur, dicuntque illam esse: nam ea multiplicatio, quam paulò antè diximus dari in formâ existente in multis subiectis, & in essentiâ diuinâ tribus Personis identificatâ, ea inquam multiplicatio non repugnat rei singulari vt singulari; ergo per illam non constituitur Vniuersale: quia vniuersale diuerso modo debet constitui, quàm constituitur singulare. Non placet hæc ratio: quia sicut causa, eò quod possit plures effectus producere, etiam si sit singularis in se, dicitur tamen causa vniuersalis; cur etiam non possent illæ formæ, quæ sunt aptæ ad essendum in pluribus subiectis, dici vniuersales, differreque à rebus omnino singularibus, quod hæc non possunt esse in pluribus subiectis, vt v. g. mea duratio in communi sententiâ, quæ non potest esse in alio subiecto, nisi in me?

Ideo censéo, non reddi aliam rationem huius veritatis, nisi quia ex communi consensu Philosophorum nomen hoc *vniuersale* solum significat rem, quæ, cum sit in se vna, multiplicatur tamen in suis inferioribus, ita vt inferiora sint plura in ratione superiori modo explicato: neque in puncto præsent, quod solum est de significatio-

ne huius vocis *vniuersale*, alia ratio à priori querenda est, nisi communis acceptio.

Obiicies implicare, rem aliquam vnam in se, simul intrinsecè multiplicari in eadem omnino ratione, in quâ est vna: quia rem esse vnam, & esse plures, contradictoriè opponuntur, sicut forma & negatio formæ; nam vnum dicit negationem multipliciter, ergo ad rationem Vniuersalis non potest exigi multiplicitas inferiorum in eadem ratione vniuersali. Respondeo, certissimum esse, eandem rem non posse esse in vnâ & eadem formalitate simul vnam & plures intrinsecè, verum non repugnare, rem aliquam esse intrinsecè plura in ratione hominis v. g. & in eadem ratione esse vnam extrinsecè ab actu intellectus, ea plura non distinguente inter se, vt dicam Disputat. vi. à num. 13.

Sed replicabis contra solutionem. Quia si sufficit vnitas extrinseca, & multiplicitas intrinseca ad rationem Vniuersalis, quare non è contrario sufficit vnitas intrinseca & multiplicitas extrinseca, qualem habent formæ aptæ esse in pluribus subiectis? Respondeo, ideò non sufficere multipliciter hanc extrinsecam, quia cum eâ non stat, inferiora esse plura in ratione vniuersali, vt dixi proximè. Sed obiicit quidam, id falsum esse in Vniuersalibus accidentalibus, quia, iuxta dicta in Summulis, vt sint plura alba, non requiruntur plures albedines, sed plura subiecta, etiam si vnam habeant albedinem. Hæc obiectio leuis est: quia licet vna albedo in pluribus subiectis constituat plura alba, verum inferiora albedinis non sunt alba, sed hæc & illa albedo, sicut inferiora coloris non sunt colorata, sed colores. Licet autem multiplicato subiecto albedinis, multiplicentur alba, non tamen albedines; ergo multiplicitas extrinseca subiectorum, etiam in formis accidentalibus non sufficit, vt multiplicentur inferiora formæ accidentalis, quatenus inferiora, ergo nec vt ea forma sit Vniuersalis ex solâ multiplicitate subiecti.

Ex dictis colliges, eas naturas, quibus repugnat multiplicitas, non esse vniuersales, naturam v. g. diuinam, & in sententiâ D. Thomæ etiam species Angelicas, quibus repugnat habere plura indiuidua. Item colliges è contrario, quamcumque naturam, siue substantialem, siue accidentalem, siue concretam, siue abstractam, quæ multiplicari potest, esse posse Vniuersalem: quia sicut substantia, quia prædicatur de pluribus substantiis, est vniuersalis, ita accidens, quia prædicatur de pluribus accidentibus; & concreta, quia de pluribus concretis; & abstracta de pluribus abstractis, *album* de hoc & de illo albo, albedo de hac & illâ albedine, fortiuntur rationem Vniuersalis.

Imò aduerte, ad rationem Vniuersalis non requiri multipliciter, nisi in solâ ratione vniuersali, vt patet in personis diuinis: nam ratio personæ vt sic, est vniuersalis respectu illarum, etiam si natura diuina, quæ cum illis identificatur, non sit multiplex. Ratio est, quia sicut multiplicitas personarum non efficit naturam diuinam Vniuersalem, quia illam non efficit multiplicem in ratione naturæ; ita neque vnitas naturæ diuinæ tollit vniuersaliter personarum, quia non tollit earum multipliciter.

Hoc Vniuersale sic explicatum aliud est *Metaphysicum*.

physicum, id est vniuersale in essendo, aliud *Logicum*, id est in prædicando: quia, vt dixi supra, Logica agit de prædicabilitate vniuersalis, Metaphysica verò de ipso vniuersali in essendo. Verum tamen est, vniuersale Metaphysicum futurum etiam vniuersale Logicum, & contrà; quia eo ipso, quòd res sit apta esse in multis, est etiam apta vt prædicetur de multis, & contrà, si sit apta vt prædicetur de multis, etiam erit apta inesse multis. Et ob eam rationem non potest vniuersale Logicum sine Metaphysico, neque hoc sine illo explicari.

SECTIO II.

Reuincuntur sententiæ Platonis, Scotistarum & Fonseca de vniuersali à parte rei.

PRIMA CONCLUSIO. Non dantur à parte rei vniuersalia separata à singularibus, v. g. homo vt sic, equus vt sic, &c. ex quorum participatione omnia singularia habeant suum esse & intrinsecam essentiam, vt Platonem sensisse, testis est eius discipulus Aristoteles 1. Metaphysicæ, cap. 6. & lib. 7. cap. 6. & 8. & sæpè alibi, vocans hæc vniuersalia ideas Platonis. Nostra Conclusio adeò est certa, vt nullus ab eâ discordet. Et probatur Primo, quia vel naturæ illæ vniuersales sunt incorruptibiles, & distinctæ à singularibus, vel non. Si dicas hoc secundum, teneo intentum, scilicet, à parte rei non dari vniuersalia separata à singularibus. Si verò ea dicas esse separata & incorruptibilia, contra Primò, Ergo non possunt prædicari de inferioribus corruptibilibus, quia de corruptibili nequit prædicari aliquid incorruptibile, tamquam identificata inter se, hæc enim duo contradictoriè opponuntur: si autem non identificantur, nec prædicantur, quia omnis prædicatio fit per Verbum significans identitatem. Contra Secundò, quia implicat, creaturam aliquam non esse dependentem à Deo, id enim est essentiale conceptui creaturæ; sed si illæ naturæ essent incorruptibiles & immutabiles, non dependerent à Deo, vt patet, ergo essent & non essent creaturæ, quod repugnat. Contra Tertiò, quia hinc orirentur in Theologiâ grauissima absurda. Primò, si in omnibus indiuiduis datur eadem omnino natura humana v. g. ergo natura eadem numero Christi est etiam in Iudâ & in Barabbâ, & in illis est Deo offensa, & punitur in inferno, in Christo autem est Deo grata, & fruens diuinâ essentiâ; quæ omnia implicatoria sunt. Deinde, in Eucharistiâ non tota substantia panis conuerteretur in Corpus Christi, quod est hæreticum. Sequela patet: nam ratio substantiæ & Corporis quæ est in pane, est eadem numero cum ratione substantiæ & corporis quod est in Christo, idem autem non conuertitur in seipsum; ergo hæc rationes genericæ non conuertuntur in Christum, ergo nec tota substantia panis. His similia multa alia absurda ex hac sententiâ excogitari possunt.

7 Eadem sequuntur ex sententiâ nonnullorum Scotistarum, asserentium in omnibus inferioribus esse vnicam naturam solum formaliter distinctam à singularitatibus, quia supraposita ab-

surda non sequuntur ex sententiâ Platonis, eò quòd natura illa distinguatur realiter à singularibus, sed ex eo quòd sit vna eadem numero in omnibus, prout hi Scotistæ defendunt. Præterea specialiter impugnatur hæc sententia secunda. Quia iuxta illam datur in creatis mysterium Trinitatis; nam eadem omnino natura est idem realiter cum pluribus singularitatibus, quin singularitates sint idem inter se realiter, sicut eadem natura diuina cum tribus personis, quin ipsæ personæ sint idem inter se realiter. Nec sufficit, si dicas, singularitates distinguì à naturâ formaliter, quia etiam in tuâ sententiâ natura diuina distinguatur formaliter à tribus personis.

Quòd si propter hæc argumenta dicas, in quolibet singulari esse propriam naturam distinctam realiter à naturâ aliorum, & distinctam etiam formaliter à propriâ singularitate, quæ fuit fortè mens Scoti; impugneris Disputat. v. Sect. 1.

His argumentis apertè ostenditur falsitas opinionis Scotistarum & Platonis. Verum ostendamus, adhuc admissis eius principiis non sequi, dari vniuersale à parte rei, vt eius auctores contendeant. Quod sic demonstro: Si enim vna natura esset omnino in omnibus inferioribus (vt hi voluerunt) repugnaret, inferiora esse plura in illâ naturâ formaliter loquendo, quia vnum dicit negationem diuisionis, ergo natura in omnibus non potest esse diuisa in illis in ratione naturæ, & simul in eadem ratione naturæ non diuisa, sed vnâ: forma enim & negatio formæ repugnant eadem rei, & sicut natura diuina, etiam si identificetur cum tribus personis, tamen ipsa non est diuisa, nec tres personæ sunt plures in ratione naturæ, nec potest dici ibi dari tres naturas; ita licet concederemus Scotistis in omnibus singularibus reperiri vnicam naturam, non tamen inde inferretur, eam naturam esse vniuersalem; non enim tunc potest esse multiplicata in singularibus, prout vniuersale requirit.

SECUNDA CONCLUSIO. In nullo statu potest considerari ipsa secundum se, in quo sit ipsa vniuersalis independenter ab intellectu. Hæc est contra Fonseca lib. 5. Metaphysicæ, cap. 28. à quæst. 3. Sed vt Conclusio intelligatur, explicabo paucis Fonseca mentem, de quâ P. Suarez Disputat. 6. Metaphysicæ Sect. 3.

Fonseca igitur considerat naturam humanam v. g. (idem est de reliquis) in triplici statu. Primus est, in esse possibili antequam determinaretur ad hoc potius indiuiduum, quam ad aliud; sicut potest homo considerari indifferens, vt determinetur ad esse album, aut esse nigrum; sola hæc est differentia, quòd homo etiam in tempore est indifferens vt sit albus, vel niger: at natura humana non habet illam indifferenciam, nisi in quodam signo naturæ ab æterno, in quo etiam signo Deus erat indifferens, vt vellet vel nollet creare mundum. In hoc statu dicit Fonseca naturam ipsam esse vniuersalem, quia est vna in se, & apta determinari & diuidi in plures naturas etiam numero aut specie distinctas in ratione naturæ. Secundus status naturæ humanæ est, in quo ipsa iam intelligitur contracta & determinata per singularitates: in quo statu iam non est vniuersalis, quia non est vna, sed plures ratione indiuiduationum. Tertius status est in esse obiectiuo, id est, quando intellectus concipit naturam humanam